

praktijk ingaan met de noodige kennis van pharmacotherapie en deze alleen is het middel om te voorkomen, dat hij (door actief optreden of door nalatigheid) worde een pharmacodyna . . . miteur.

Alkmaar, September 1907.

R. G. C. SCHRÖDER.

ENKELE RECHTSVRAGEN. — Dr. jur. FLÜGGE behandelt in de *Deutsche med. Wochenschr.* in een reeks artikelen rechtsvragen, die voor den arts van belang zijn. In het nummer van 19 September bespreekt hij onder anderen de vraag, of en wanneer een arts een operatie mag ondernemen zonder toestemming van den patiënt. De gewezen voorzitter van het gerechtshof te Keulen, HAMM, wenscht voor zulk een handeling straffeloosheid, indien zij geschiedt tot redding uit een voorhanden gevaar voor lichaam of leven, doch verlangt overigens gevangenisstraf of vestingstraf tot één jaar of boete tot 1000 Mk. voor hem, die schade aan lichaam of gezondheid toebrenkt door een behandeling, die is geschied zonder toestemming van den zieke of diens wettelijke vertegenwoordigers, of wel zonder juiste inlichtingen omtrent de gevaren, die de behandeling kon teweegbrengen. FLÜGGE begroet het eerste voorstel van HAMM als een verruiming der bestaande bepalingen, doch zegt terecht, dat een juiste inlichting omtrent alle gevaren (die dan nog in bijzijn van getuigen of schriftelijk zou moeten geschieden) voor den zieke schadelijk zou kunnen zijn. Ook zou daardoor een noodige behandeling kunnen worden afgewezen. Een tweede vraag is, of een door operatie verwijderd lichaamsdeel door den arts mag worden gehouden. Ja, zegt FLÜGGE, op voorwaarde dat de oorspronkelijke eigenaar ervan afstand wil doen.

PINKHOF.

INGEZONDEN.

VOORZICHTIGHEIDSMATREGELEN BIJ HET BETREKKEN VAN GENEESMIDDELEN.

Het Leeuwarder vonnis heeft heel wat pennen in beweging gebracht. Medici en juristen zijn aan het woord geweest, in dagbladen is de zaak besproken, zelfs hoofdartikelen heeft de groote pers er aan gewijd.

Het zij mij als arts en gewezen apotheker vergund den indruk weer te geven, die al deze beschouwingen bij mij hebben achtergelaten.

Door een geneesheer is uit een apotheek een geneesmiddel betrokken, dat door een vergissing van den receptarius iets anders was, dan hetgeen de geneesheer had voorgeschreven. Het Hof te Leeuwarden verklaart den geneesheer mede-aansprakelijk voor de begane vergissing.

Er bestaat ter plaatse, waar de vergissing plaats had, slechts één apotheek; den geneesheer kan hier dus niet het verwijt treffen, dat hij zich tot een meer betrouwbare apotheek had kunnen wenden. De receptarius was bevoegd en volgens de wet alleen aansprakelijk voor wat hij deed, daar hier geen schuld of nalatigheid van den apotheker tot het feit der vergissing aanleiding heeft

gegeven, wat volgens art. 23 der wet noodig zou zijn om hem mede aansprakelijk te stellen.

Van mede-verantwoordelijkheid van den geneesheer voor een vergissing, door den receptarius in een apotheek begaan, kan in het geheel geen sprake zijn.

Dat hierover gediscussieerd wordt, bewijst dat bij het publiek (inclusief de Leeuwarder raadsheeren en de advocaten) omtrent de kennis en de bevoegdheid van artsen en apothekers zeer onjuiste begrippen bestaan.

De apotheker heeft tot taak en plicht (en hij is de eenige daartoe bevoegd en in staat), de geneesmiddelen, uit den groothandel of van de fabrikanten ontvangen, te onderzoeken op identiteit, zuiverheid en gehalte aan werkzame bestanddeelen. Met zijn gediplomeerde assistenten (de „apothekersbedienden”), wier taak en plicht het is, de door de artsen voorgeschreven recepten nauwkeurig en volgens de regelen der kunst gereed te maken, heeft hij bovendien nauwlettend toe te zien op mogelijke vergissingen, door de geneesheeren bij het schrijven hunner recepten begaan.

De arts is hierbij in de bevoorrechte positie, dat bij eventueele vergissingen van zijn zijde door het toezicht van den apotheker noodlottige gevolgen zoo goed als onmogelijk zijn.

Daartegenover staat er voor den apotheker niemand op den uitkijk om hem te waarschuwen, als er gevaar dreigt. Hij is op zijn eigen verantwoordelijkheidsgevoel aangewezen en het bewustzijn daarvan prikkelt hem tot voortdurende oplettendheid en nauwgezetheid bij het vervullen van zijn dagelijksch werk.

Meer waarborgen kan men niet verlangen.

Duidelijk springt in het oog, welke belangrijke plaats de apotheker inneemt. Toch is het een opmerkelijk verschijnsel, dat het werk van den apotheker over het algemeen door het publiek niet op de juiste waarde wordt geschat. Moet het ons niet verbazen, dat waar de Staat aan de opleiding der apothekers jaarlijks duizenden ten koste legt, de regeering uit een verkeerd begrip van zuinigheid toestanden in het leven roept en bestendigt, als waarop de heer HOFMAN in het *Pharm. Weekblad* de aandacht heeft gevestigd 1)? Dit is het publiek op een dwaalspoor brengen, alsof het niet van het grootste belang was, de geneesmiddelen uitsluitend te laten gereed maken bij een betrouwbaar apotheker. Het is de plicht van den arts, zijn patiënten in dit opzicht voor te lichten.

Fide, sed cui fides vide!

„Goedkoope” (zoogenaamde centraal- of volks-)apotheken, die het eigendom zijn van vennootschappen of van drogisten of dergelijke personen, die een

1) „Terwijl de wet o. a. bepaalt, dat in krankzinnigengestichten het aantal geneeskundigen evenredig moet zijn met het aantal patiënten en dus een niet te groote aansprakelijkheid op de schouders van één persoon mag gelegd worden, ziet de regeering er geen bezwaar in om in een gesticht, o. a. te Medemblik, den geneesheer-directeur als toegift de aansprakelijkheid voor de apotheek op te dragen” (*Pharm. Weekblad*, 7 Sept. l.l.).

„Evenzoo wordt bij den militair-geneeskundigen dienst het aantal militair-apothekers zoo klein mogelijk gemaakt en de dienst in vele militaire hospitalen overgelaten aan een militairen apothekers-bediende onder toezicht van den officier van gezondheid” (*Pharm. Weekblad*, 14 Sept. l.l.).

(vaak minderwaardigen of afgeleefden) apotheker in hun dienst hebben om voor de wet gedekt te zijn 1), zijn in strijd met den geest van onze wetgeving en een voortdurend gevaar voor de maatschappij.

den Haag, 18 September 1907.

J. DE GROOT.

Dr. PINKHOF kan zich niet geheel vereenigen met de door mij aanbevolen voorzichtigheidsmaatregelen bij het betrekken van geneesmiddelen voor eigen gebruik.

1°. Meent hij, dat wij wel eens ledige zalfpotten naar den apotheker moeten zenden om ze te laten schoonmaken. Ik vind het zindelijker ze weg te doen.

2°. Maakt hij à propos van mijn tweeden maatregel een opmerking, die niet hierbij past.

3°. Schijnt de portée van mijn derden maatregel niet goed door hem begrepen te zijn. Ik laat bij voorkeur de geneesmiddelen, die ik zelf moet aanwenden, klaarmaken bij een apotheker, die het grootste gedeelte van den dag thuis en in zijn apotheek is. Voor dien apotheker is het een kleine moeite om te laten blijken, dat het door mij bestelde geneesmiddel door zijn handen gegaan is. De vorm, waaruit dit blijkt, kan zoo eenvoudig mogelijk zijn, desnoods is de handteekening van den apotheker op het etiket of de signatuur mij voldoende.

In den regel is bij de aflevering van de door mij bedoelde geneesmiddelen geen grooten spoed noodzakelijk. Wat in de spreekkamer, wat voor de „tournée” noodig is, kan tijdig vooraf besteld worden. Ook de ergotine, die moet worden ingespoten bij een bloedende patiënte, kan de geneesheer met de injectiespuit bij zich hebben.

In een zeer urgent geval zie ik natuurlijk van mijn eisch af. „A la guerre comme à la guerre”. Geen bloedende patiënte behoeft op een ergotine-inspuiting te wachten, „totdat de apotheker van zijn boodschappen is teruggekeerd”.

In een debat over de juridische waarde van het „document” treed ik niet, ik wil niet poseeren als jurist. Dit is voor mij bijzaak. Hoofdzaak is, dat wij zorgen geneesmiddelen te krijgen, die zoo deugdelijk mogelijk zijn klaargemaakt, en dit doel kan m. i. door de maatregelen, die ik voorstelde, worden bereikt.

Groningen, 23 September 1907.

G. C. NIJHOFF.

Bij prof. NIJHOFF's eerste opmerking hierboven heb ik slechts daarop te wijzen, dat niet ieder zóó royaal kan of mag zijn, om de groote standpotten voor zalven, die men bijv. op poliklinieken gebruikt, weg te doen, nadat ze één keer gevuld zijn geweest.

Zijn derde opmerking heeft mij geenszins overtuigd. Integendeel, als wij, die kunnen weten, dat het hulppersoneel in de apotheken voor zijn taak berekend is, door prof. NIJHOFF's voorbeeld te volgen, den schijn verwekken, alsof slechts de apotheker de geneesmiddelen „zoo deugdelijk mogelijk” zou klaarmaken, heeft het publiek zeker het recht, bij ieder geneesmiddel een

1) „Daar is het afzetgebied van den groothandel voor alle door conscientieuze apothekers afgekeurde geneesmiddelen. Men weet eenmaal, dat daar toch geen contrôle bestaat” (VAN DER MARCK, N. R. C., 19 Sept. 1ste Blad A).